

Naziv studija: Sociologija

Naziv kolegija: *Izabrane teme iz epistemologije društvenih znanosti*

Nastavnik: prof. dr. sci. Vjekoslav Afrić, redoviti profesor

ECTS-bodovi: 3

Jezik: Hrvatski

Trajanje: Jedan semestar, ukupno 30 sati.

Status: izborni predmet

Oblik nastave: 2 sata tjedno, predavanja

Uvjeti za upis kolegija: nema

Cilj kolegija: Upoznavanje s temeljnim problemima epistemologije znanstvenih istraživanja u društvenim znanostima, te razumijevanje temeljnih principa teorijskog i empirijskog znanja, teorijskog rada, odnosa teorijskog i istraživačkog rada, kao i problematike napredovanja društvenih znanosti.

Uloga kolegija u ukupnom kurikulumu: Kolegij je dio kompleksnog studija sociološke metodologije.

Korištene metode: Predavanja, prezentacije obrazovnih sadržaja, konzultacije za izradu seminarskih radova i objavljivanje napisanih radova na Internet stranicama.

Sadržaj kolegija:

Tjedan	Opis predavanja
1.	Trodimenzionalni odnos epistemologije i sociologije: Epistemologija sociologije <i>versus</i> Sociološka epistemologija <i>versus</i> Sociologija epistemologije (Popper, Merton i Planck)
2.	Znanje i napredak znanosti: Kuhnovo razumijevanje strukture znanstvenih revolucija, Istraživački programi I. Lakatosa i Istraživačke tradicije L. Laudana
3.	Epistemološki anarhizam i kritika znanosti P.Feyerabenda Znanstvovanje nasuprot spoznavanju.
4.	Što i kako spoznavati: Empirizam, racionalizam i Polanyeva teorija utjelovljenog znanja

5	Znanje, ideologija i utopija: socijalna dimenzija znanja, znanosti i Sociologija znanja
6	Istina i metoda: Kritika znanstvene spoznaje (H.G. Gadamer), Razumijevanje, interpretacija i hermeneutički krug (polemika Gadamer - Habermas) Instrumentalno nasuprot komunikativnom djelovanju
7	Razumijevanje i objašnjenje kao komunikacija i instrumentalizacija predmeta istraživanja: Bettijevo i Habermasovo razumijevanje hermeneutičke metode
8	Utemeljenje sociološke znanosti: Pravila sociološke metode E. Durkheima, Sociološka imaginacija i Nova pravila sociološke metode A. Gidensa
9	Utjecaj evolucijske teorije na sociologiju: Lamarckova teorija evolucije nasuprot Darwinove teorije evolucije, Preko kritike Socijalnog darvinizma, biologizma i funkcionalizma do uspostavljanja evolucijske epistemologije kojom se pokušava pribaviti znanstvena validnost sociologije.
10	Konstrukcija socioloških teorijskih pojmova – Kritika Weberove metode idealnog tipa – uloga formiranja socioloških pojmova u artikulaciji sociološke teorije
11	Konstrukcija teorija i teorijskih modela u sociologiji – Uloga simulacijskog modeliranja u sociološkom poimanju društva – Razvoj primjene opće teorije sustava u sociologiji (Sawyer)
12	Uloga teorijskih modela u sociološkom istraživanju - Simulacijsko modeliranje kao kompleksna sociološka metoda – razvoj metodoloških pristupa u razumijevanju društva kao kompleksnih sustava.
13	Sociološka imaginacija i odgovornost sociologa: Socitehnike i emancipacijski potencijal sociologije, Odgovornost sociologije za društvenu stvarnost. Ima li sociolog pravo izabrati socijalnu grupu čije interese zastupa?
14	Problem vrijednosti i predrasude u sociološkim istraživanjima (M. Weber, H. S. Becker, P.Sztompka...)
15	Kriza suvremene sociološke teorije: pojam krize, kritike, diskursa i perspektive artikulacije suvremenih socioloških teorija, teorijskih modela i istraživačkih praksi.

Seminarski rad: Svaki polaznik obavezan je za seminarski rad napraviti barem jedan informacijski objekt za Bazu znanja iz metoda istraživanja. Za izradu informacijskog objekta svakom će studentu biti određen student mentor koji će ga voditi kroz proces izrade itema za Bazu znanja. Informacijski će objekti biti objavljeni na Internet stranicama u okviru Baze znanja. Za svakog će studenta njegov mentor student predložiti

ocjenu koje će biti polazna varijabla za ocjenu seminarskog rada. Ova je ocjena, uz ocjenu na ispitu jedna od komponenata završne ocjene.

Literatura:

Obvezna:

- Afrić, V. Struktura sociološke teorije. Zagreb : Naprijed, 1989.
- Đurić, M. Problemi sociološkog metoda. Beograd : Savremena škola, 1962. poglavlja : V i VI.
- Kuvačić, I. Rasprave o metodi. Zagreb : Naprijed, 1988. Odabrana poglavlja.
- Novaković, S. Hipoteze i saznanja. Beograd : Nolit, 1984.
- Supek, R. Zanat sociologa. Zagreb : Školska knjiga, 1983. Odabrana poglavlja.

Dopunska:

- Feyerabend, P. Protiv metode. Sarajevo : Veselin Masleša, 1987.
- Feyerabend, P. Spoznaja za slobodne ljude. // Delo. 4–5(1989).
- Gadamer H. G. Istina i metoda. Sarajevo : Veselin Masleša, 1978.
- Habermas. J. Tehnika i znanost kao ideologija. Zagreb : Školska knjiga, 1987.
- Historija nauke i njezine racionalne rekonstrukcije. // Filozofija nauke / Imre Lakatos. Beograd : Nolit, 1987.
- Horkheimer, M., Adorno, T. Dijalektika prosvjetiteljstva. Sarajevo : Veselin Masleša. 1972.
- Kuhn, T. Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk ; HSD, 1999.
- Mannheim, K. Ideologija i utopija. Beograd : Nolit, 1978.
- Merton, R. K. 1968 [1957] *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Merton, R. K. 1973. *The Sociology of Science. Theoretical and Empirical Investigations*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Nagel, E. Struktura nauke, Nolit, Beograd 1974.
- Njemačka ideologija. // Rani radovi / Karl Marx, Friedrich Engels. Zagreb : Naprijed, Zagreb 1978.
- Objektivnost spoznaje u društvenoj znanosti. // Metodologija društvenih nauka / Max Weber. Zagreb :Globus, 1986.
- Oldroyd, D. 1986. *The Arch of Knowledge, An Introductory Study of the History of the Philosophy and Methodology of Science*. New York: Methuen.

- Piaget, J. Epistemologija nauka o čoveku. Beograd : Nolit, 1979.
- Piaget, J. Poreklo saznanja. Beograd : Nolit, 1983.
- Planck, M. 1949. *Scientific Autobiography and Other Papers*. New York: Philosophical Library. Clarendon Press.
- Popper, K. R. 1973 [1972]. *Objective Knowledge: An Evolutionary Approach*. Oxford: Feyerabend, P.: Kako zaštititi društvo od nauke. // Filozofija nauke / Paul Feyerabend. Beograd : Nolit, 1987.
- Popper, K. R. 1983. *A Pocket Popper*. Edited by Miller D. Oxford: Oxford University Press.
- Popper, R. K. Bijeda historicizma. Zagreb : Kruzak, 1996.
- Popper, R. K. *Conjectures and Refutations – The Growth of Scientific Knowledge*. London, New York : Routledge, 1989.
- Popper, R. K. Logika naučnog otkrića. Beograd : Nolit, 1973.
- Popper, R. K. Problem neopovrgljivosti filozofskih teorija. // Zbornik III. Programa. 25–26(1989).
- Popper, R. K. The Rationality of Scientific Revolutions. // *The Myth of the Framework – In defence of Science and Rationality / Notturmo, M. A.* London ; New York : Routledge, 1994.
- Ritzer, G. *Suvremena sociologijska teorija*. Zagreb : nakladni zavod Globus, 1997.
- Sztompka, P. 1986. *Robert K. Merton. An intellectual profile*. Hong Kong: MacMillan.
- von Wright, G. H. *Objašnjenje i razumevanje*. Beograd : Nolit, 1975.

Način polaganja ispita: Seminarski rad i usmeni ispit.

Način praćenja kvalitete i uspešnosti izvedbe predmeta:

Razgovor sa studentima na kraju semestra + Anonimna Web anketa.